

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 29. aprila 1891.

Obseg: Priprosta drevesna povez. — Nekoliko o nastilu. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Priprosta drevesna povez.

Veselje prešinja človeka, ko vidi, kako lepo napreduje med našimi kmetovalci sadjarstvo. Še nobeno leto se pri nas ni sadilo toliko drevja kolikor letos, in če ga pojde še nekaj let toliko v nasade, smela se bode Kranjska meriti z vsako drugo deželjo. Na Gorenjskem, zlasti okoli Radovljice pričeli so gospodarji spreminjati svoje travnike v sadovnjake, in to sebi v veliko korist ter v olepšavo svojih krajev. Tako obilno

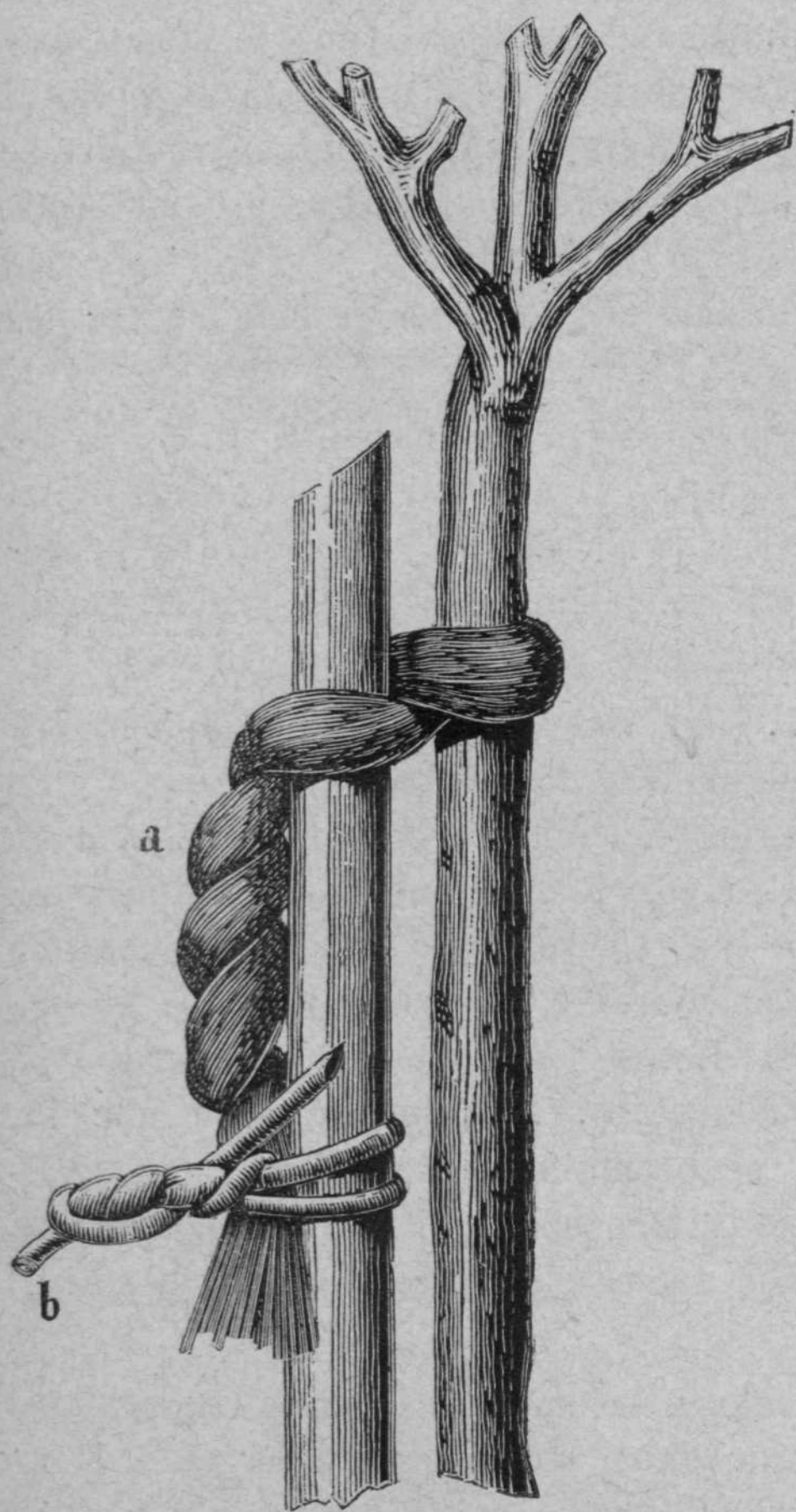
s svojimi očmi ne vidi. O priliki hoĉemo prinesiti sliko Vremskih njiv, da bodo kmetovalci po drugih krajih videli, kako zelo se sadjarstvo lahko povzpne, ako se ga kmetovalec resno poprime.

Ni pa še vse narejeno, ako kmetovalec samo drevo vsadi, potem je pa prepusti Bogu ter, roki navskriž držeĉ, ĉaka dobre sadne letine. Malo delo, ki je imaš vsako leto z drevesom, nikdar ne zamujaj, poplačano ti je vselej stoterokrat. Uže marsikaterikrat smo v našem listu pouĉevali, kako zvrševati to delo, in tudi z današnjim ĉlankom namerjamo na nekatere take reĉi opozoriti.

Mlada drevesa morajo imeti kole, h katerim se privežejo. Koli in povezi so pri nas najveĉkrat napaĉno narejeni, in skoraj bi smeli trditi, da na Gorenjskem nismo še videli pravilno privezanega drevesa. Glede kolov omenjamo, da delajo tako visoke, kakor je drevo s krono vred. Kol naj sega do prvih vej krone, kakor kaže podoba 1., a nikdar naj ne gre skozi veje. Če je kol previsok, drgnejo se veje ob njega posebno ob vetru in dobe rane, ki škodujejo. Sploh pa vsak človek lahko sprevidi, da drog, ki sega skozi veje, nima prav nobenega pomena.

Tudi veŹnja drevesa h kolu je najveĉkrat napaĉna; najveĉkrat vidimo drevo kar s kako trto ali beko (vrbo) prav priprosto privezano h kolu, tako da se deblo drgne ob kol. Povez mora biti tako narejena, da gre v podobi osmice (8) okoli debla in kola, a se kriŹa med kolom in deblom. Pod povez na deblu in med deblo in kol deni tudi mahu, tako povez in kol ne more drgniti debla.

Podoba 1. kaže pa slamno povez, ki se hitro da narediti in ne potrebuje niĉ mahu, ker je slama sama na sebi dovolj mehka. To povez je sadjarjem prijavil gospod vodja Grmske kmetijske Źole R. Dolenc in jo tako le popisuje: Kakor podoba kaže, narejena je povez

Podoba 1.

sadjarstvo pa, kakor je v Vremski dolini, nahaja se redko kje na svetu, in je skoraj neverjetno, ako človek

iz slame *a*, ki je ovita okoli debla ter pritrjena z beko (vrbo) *b* na kol. Za oko ta povez res ni posebno lepa, a je prav dobra in ima prednost, da je drevesna lubad varna vsake poškodbe. Razen tega se tako povezi zelo hitro dado narediti, ali pa z novimi nadomestiti ter skoraj nič ne stoje.

Nekoliko o nastilu.

Nastila potrebuje se veliko pri kmetiji, in zato mora gospodar vedno skrbeti, da ga za domačo potrebo ne zmanjka. Dozdaj je kmet dobival nastila, kolikor ga je le potreboval, v gozdu in tudi v prihodnje ga bode dobival v njem, pa vprašanje je, ali ga bo tudi zadosti dobival.

Po mnogih izkušnjah so postavili v gozdnih rečeh učeni možje to pravilo, da se nastil le vsako leto na enem in istem prostoru sme dobivati; če se jemlje nastil bolj pogostoma, škoduje gozdu, ker se drevje v rasti zadržuje, posebno če se grabi z železnimi grabljami. Drevje potrebuje namreč za rast gnoja, kakor žito in druge rastline; brez gnoja raste drevje zanikrno kakor žito na njivi, katera ni pognojena. Gnoj pa se nareja v gozdu le iz nastila, kateri, če nekaj časa na mestu leži, segnije, in s tem gnili nastilom se drevju gnoji. Če se nastil jemlje pregosto iz gozda, ne utegne segniti, in drevje ne dobiva redilnega gnoja. Pri pogostem grabljenju se pa tudi nekoliko zemlje izgrabi, korenike pridejo na vrh zemlje, rast drevesna je medla, in naposled se drevje začne sušiti. V take gozde se rad knaver vgnezdi, in zaležejo se gosenice, če pa pride nad gozd ta nadloga, ne ostane nič drugega, nego posekati ga. Če pa hočeš imeti gozd, moraš, hočeš ali nočeš, jemati nastila iz njega le po malem, to je, ne vsako leto na enem in istem prostoru.

Gledati mora torej vsak gospodar, da si planjave zasadi z drevjem in jih tako premeni v gozd. Tako po planjavah ne bo rasla praprot, vresje in druge rastline, ki rabijo zdaj v nastil.

Kaj bo po tem takem začeti gospodarju?

Strehe pri hiši in poslopih moral bo kriti z opekami, a slamo, ki jo je deval dozdaj na nje, polagal naj bo pod živino.

Od starih hoj in smrek, katere pridejo kmalu na vrsto sekiri, sekal naj bo veje za nastil, kar se do polovice drevesne visokosti brez škode zgodi; sekati bo moral veje od mlajših dreves, pa le do tretjega dela visokosti, ne pa do vrha, kakor je dozdaj delal s smrekami in hojami.

Če si zasadi okoli vrtov, senožeti, potov in njiv živ plot, tudi on mu bo nekoliko pripomogel k nastilu. Če si zaseje ali zasadi mlad gozd, moral ga bo trebiti, da bo bolje rasel, in tako bo spet dobival nastila.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 95. Moja kobila ima pod kolenom in pod biceljem kraste. Eni živinozdravniki pravijo, da so to „mahovnice“, drugi pa imenujejo bolezen „mavko“. Kobila zaradi tega ni kruljeva. Ali je ta bolezen ozdravna in kako jo zdraviti? (A. B. v G. na Štajarskem.)

Odgovor: „Mahovnica“ ali „mavka“ je eno in tisto, prvo je slovenski, drugo pa nemški izraz za eno in isto bolezen. Vaša kobila ima dve bolezni. Kraste pod kolenom so „vrape“, kraste pod biceljem pa „mahovnice“. Vrape so zelo podobne mahovnicam, toda narede se le na koži v podkolenci in sprednji nogi, na zadnji nogi pa tam, koder se upogiblje skočni člen. Vrape se prikazujejo v podobi ene ali več garjevih vrst (tako le ≡) in se na tem lahko spoznajo. Mahovnice so pa kožni izpuščaji na zadnji strani pod biceljem. Vzroki obema boleznima so zelo eni in tisti: Prehlajenje, nesnaga, hoja po snegu in blatnih potih, močvirna paša, slabo vreme pomladi in jeseni itd. Razen tega so pa nekateri konji posebno podvrženi tej bolezni. Vrape kakor mahovnice so ozdravne, le prve teže, ker tisti deli konjske noge pri hoji veliko več trpe. Zdravljenje vrap, ki je enako zdravljenju mahovnic, pa je obširno popisano v knjigi „Domači živinozdravnik“, katero je izdala družba sv. Mohorja.

Vprašanje 96. Imam dve kravi (ena je storila prvič in ima šele dobri dve leti), ki sta se oteletili skoraj ob istem času. Ker bi zaradi mleka rad, da se kravi s teleti za naprej nekoliko zvrstita, prosim sveta, če smem kravo, ki je prvič storila, dvakrat ali vsaj enkrat zadržati, kader se goni, ter jo šele ob tretjem pojanji gnati k biku? (J. Š. v Z.)

Odgovor: Gotovo smete to narediti, in če jo ob tretjem pojanji pripustite, ni se bati, da bi se krava izjalovila. Ob kremljenju je pa skrbeti, da se krava preveč ne debeli, da zlasti na jajčnik ne pride preveč masti, ker to lahko naredi kravo jalovo.

Vprašanje 97. Pri nas se letos krave splošno ne obreje, dasi jih po trikrat do šestkrat pripuščamo. Po Krasu in v Tržaški okolici slišimo enake pritožbe, a ne vemo, kaj je temu krivo. Res je naš najbolj bližnji bik 1 1/2 uro oddaljen, pa to je bilo tudi druga leta, in krave so se vendar obrejile, k večjemu smo jih po dvakrat pripuščali. Letos pa nekateri ženo kravo po devetkrat k biku, a zastonj. Naš deželni zbor in c. kr. kmetijsko društvo se premalo brigata za povzdigo živinoreje, a vendar je živinoreja tudi v nas najvažnejša panoga. Povejte nam svoje misli o tem in kaj je storiti. (F. St. v Šmariji).

Odgovor: Vzroka ni težko najti. Pomanjkanje bikov je tega krivo. V Ajdovskem okraju nimate na okoli 3000 krav in junic niti 20 bikov. Ako bi bili ti biki enakomerno porazdeljeni, prišlo bi na enega bika 150 krav, t. j. še enkrat več, nego jih umna živinoreja pripušča. Ker pa biki niso enakomerno porazdeljeni, pride na